

צעיר אייבי נתן: מהפכה בגלי האתר

ישראל נראתה זקנה בתשל"ג כפי שלא נראתה מעודה. שלטו בה אנשים זקנים שלא התכוונו לפנות את מקומם לצעירים יותר. אנשים צעירים לא הופיעו כחיים הציבוריים. לא השפיעו כמעט על מאורעות השנה, לא בלטו במעשים יוצאי דופן האופייניים לצעירים. נראה היה שהדור הצעיר בישראל מתרפק על השפע הכלכלי ועל הביטחון הסוציאלי שהעניקו לו הוריו, משתלב יותר ויותר במרוץ אחרי המותרות וההצלחה הכלכלית החברתית. אידיאלים כמעט ולא עניינו אותו יותר. שום מעשה חלושי של ממש לא בוצע בתשל"ג בידי צעירים.

אם היה מיבצע שהנעורים וההרפתקנות בלטו בו, הרי האיש שמאחוריו לא היה עוד צעיר במושגים ביולוגיים, אבל למרות 47 שנותיו, היה טייס השלום **אייבי נתן**, שהשיט בתשל"ג אל חופי ישראל את ספינת השלום שלו, החל לשדר מעליה בתחנת הרדיו הפרטית שלו, דוגמא ומופת לצעירים בישראל. הוא סימל יותר מכל צעיר אחר בישראל את האיכפתיות ואת המסירות לרעיון.

אלא שהרצון הטוב וההתלהבות לא היה בהם די. אייבי לא הצליח להשתלט על הפוטנציאל העצום שעמד לרשותו, וההתעניינות ההמונית בשידורי תחנת השלום פגה. התחנה הפכה לעוד תחנה שיגרתיית על גלי האתר של המזרח התיכון. עם כל זאת, היה מבצעו של אייבי המיבצע הצעיר של השנה, שראוי היה שישמש כסמל לצעירי ישראל.

אשה רחל כורם: הסבלנות משתלמת

טכס נשואין קצר שנערך בסוף חודש יוני השנה בדין רתו הפרטית של הרב הצבאי לצה"ל, הרב מרדכי פירון, בבתיים, הפינה את רוקרי ההתעניינות הציבורית אל דמותה של אשה שרומן האהבה שלה ריתק את הציבור במשך שנים ארוכות.

היתה זו **רחל כורם**, רבינוביץ' לשעבר, אשה דקת גו ונאה, בת 47 שבאותו טכס נשואין הפכה לרעייתו של שר הביטחון משה דיין. הרומן בין שניהם החל לפני 18 שנה, כשדיין היה עדיין רמטכ"ל צה"ל, ואילו רחל רבינוביץ' היתה גשואה פרקליטת ירושלמי מצליח וגידלה את שתי בנותיה. כאשר גילה בעלה את רומן האהבים שלה עם דיין, הם התגרשו. ומאז, במשך 18 שנה היתה גברת רבינוביץ' המיסותרית ידועה כאהובתו של דיין. לפני כשנתיים התגרש דיין מאשתו, רות דיין, ומן קצר אחרי כך הפכה רחל לידועה בציבור של שר הביטחון, עברה לגור בדירתו. סיפור האהבה המפורסם ביותר בישראל הגיע לשיאו כאשר הוכיחה רחל כורם שהסבלנות משתלמת. היא הפכה לרעייתו הרשמית של משה דיין.

אם היתה לרחל כורם מתחרה על התואר, היתה זו **אופירה נבון**, רעייתו של ח"כ יצחק נבון, סגן יושב ראש הכנסת. שהיה אחד המועמדים לנשיאות המדינה ואופירה, שמילאה תפקיד מרכזי בקרב על הנשיאות, אותו הפסידו לבסוף בני הזוג נבון, פיצתה את עצמה על אובדן הנשיאות בצורה מקורית ואנושית: היא ויצחק אימצו להם בת.

אמנות דני סנדרסון: צלילים מקוריים

תשל"ג הביאה בכנסיה לאזרחי ישראל את אחת התופעות האמנותיות המקוריות ביותר שהתגלו בישראל מאז הקמתה. היתה זו להקת קצב שנשאה את השם כוורת, וזינקה תוך שבועות ספורים באופרת הפופ שלה טיפוסי פוגי, מאלמוניות לשיא ההצלחה בתחום הבידור הישראלי. אם להקת החיפושיות סימלה בשעתו תחילתו של עידן חדש במוסיקה העולמית, סימלה להקת כוורת עידן דומה בעולם מוסיקת הפופ הישראלית.

חברי הלהקה שהצליחו להלהיב בעיקר את הנוער הישראלי, הם ברובם יוצאי להקות צבאיות. המוח המייסד, המלחין וכותב מרבית המילים של פזמוני הלהקה הוא **דני סנדרסון**, מי שהצליח בשעתו לפרוט את הפתיחה של שיר השלום של להקת הנח"ל.

אם הגשש החיוור החדיר לסולקלור הישראלי את הצ'רצ'יק של הקומקום, הכניסו דני סנדרסון וחבריו לנכסרצ'אן הברזל של ישראל את המגפיים של ברוך או את שיר האהבה הטראגי אני זוכר אותך מהמכולת.

להקת כוורת הוכיחה שאפשר לחיות בישראל מאמנות גם בלי חלטורות. תוך יצירה מקורית. במציאות הישראלית השוקעת ביים של טעם רע, לבנטיניות, חוסר חוש הומור וסירבול בימתי, הפגיגו טיפוסי פוגי של דני סנדרסון וחבריו הומור רענן ובלתי מתחסד, איכות של צליל וסיגנון לא מצועצע. הם הצליחו למזג את צלילי הרחוב הישראלי, עם צלילי המזרח ומעט נעימות חסידי דיות. בשילוב נכון של השראת הפופ העולמי. היתה זו היצירה המקורית של הנוער הישראלי בדור האחרון.

חיים גיל: חותם אישי

קיסמה של הטלוויזיה כאמצעי בילוי חדש עבור האזרח הישראלי, פג בתשל"ג. אחרי שבשנים קודמות נדמה היה כי הטלוויזיה תביא להרס בתי הקולנוע בישראל, השתחררו אזרחי ישראל מהדיכוי של המסך הקטן. הסקרים הצביעו על נטיה לשוב אל בלבות מחוק לבית בזמן הפנוי. במדינה רבה היתה אשמה בכך הטלוויזיה עצמה, שבר מרבית התחומים דרכה במקום. לא היו בה אומנם ביונינות ושעורריות כמו בשנים קודמות, אך לא נתגלו בה גם כשרונות חדשים, לא התבטאה בה שום פריצת דרך חדשה. במצב זה של שידורי שיגרה, לא העדר תוכניות בידור או תוכניות סאטיריות, של התייבשות מחשבתית ושל שיעמום בתחום היצירה המקורית, בלטו בטלוויזיה הישראלית שני אנשים, אחד מהם היה **רם עברון**, עורך ומגיש התוכנית קלעים — המאגזין לענייני תיאטרון, בידור ואמנות. עד שנטל עברון תוכנית זו לידיו, היא היתה אחת התוכניות האפורות והמרגיזות ביותר בטל-וויזיה. הוא הפך אותה לתוכנית מרבתית, על רמה מוגשת בטעם תוך עריכה נבונה ואינטליגנטית.

כשם שרם עברון הטביע את חותמו האישי על תוכנית שבועית אחת, הצליח איש החדשות **חיים גיל**, לבלוט בשידורי החדשות השבועיים — השבוע, יומן אירועים, כתבותיו המסוגנות, הרוויית הומור ואנושיות, נשאו אף הם חותם אישי מובהק. היו כמשב רוח רענן במידות של שידורי החדשות בטלוויזיה. גיל נתן דוגמא מובהקת כיצד כישרון ותבונה בשלבים להפוך רפורטג'ה טלוויזיונית שיגרתיית ליצירה מהנה ומרשימה.

ספורט יהושע רוזין: ספורט טהור

המאורע המרכזי בחיי הספורט הישראלי בתשל"ג לא היה מאורע ספורטיבי. היה זה מאורע פוליטי מובהק. השנה שהחלה ברצח ספורטאי ישראל שנטלו חלק במשחקים האולימפיים במינכן, הסתיימה בהתפרעויות של קאדטים סובייטים בהופעותיהן של קבוצות אירופה ראליות במשחקי האוניברסיאדה שנערכו במוסקבה. היתה מידה רבה של הגומה בתיאור ההתנכלות הסובייטית לנבחרת הכדורסל של הסטודנטים הישראלים. פה ושם היו אומנם תופעות חריגות, שגבלו בשינאה ובחוסר ספורטיביות, אבל כשנגרעו הרוחות הסתבר כי שריקות הבזו נגד הנבחרת הישראלית לא חרגו מהמקובל בכל תחרות כדורסל בינלאומית בה מרקיע המתח לשחקים.

בין מינכן למוסקבה סגף הספורט הישראלי מהלומות נוספות — כולן במישור הפוליטי. בעקבות רצח מינכן חששו מדינות מתקפות טירור דומות, המעיטו להזמין את ספורטאי ישראל לתחרויות. באסיה הפכה ישראל לבלתי רצויה. הוצאה בהדרגה כמעט מכל המפעלים הספורטיביים אליהם היו ספורטאים מוזמנים בעבר.

במצב זה היה המאורע הספורטאי המרתק ביותר של השנה — התמודדותה של אלופת ישראל בכדורסל, מכבי תל-אביב, במסגרת משחקי גביע אירופה לקבוצות אלופות. מכבי, שהתחרה בטובות שבקבוצות אירופה, הצליחה לרתק במשך מספר שבועות רבבות מאזרחי ישראל אל מכשירי הטלוויזיה שלהם, באמצעותם זכו בהנאה ובמחמק ספורטאי נדירים. כמה מהנחונות של מכבי תל-אביב במסגרת זו היו הישגים נכבדים.

האיש שהוביל את מכבי תל-אביב והדריך אותה במשחקים אלה, ראוי היה לתואר ספורטאי השנה, יותר מכל ספורטאי בודד שנטל בהם חלק. היה זה **יהושע רוזין**, מר כדורסל הישראלי, ותיק מאמני הכדורסל בישראל. השנה הוכיח רוזין כי לא נס ליחה, וכי הוא מסוגל להצטייד בקבוצת כדורסל ישראלית לתהילה.

חבצלת: בשורת האהבה

שתי יצירות ספרותיות עוררו בתשל"ג סערה בשדה הספרות העברית. הנינוחה, השאננה והמתפקת בשלוה מנוונת קמעה על גבורות העבר. האחת היתה הרפורטג'ה הספרותית של **דן בן-אמיץ** לא שם זיג, שהצליחה לתת ביטוי מועז לתחושותיו הפרדותיו של דור מלחמת ההתשה. יצירה אנטי-מלחמתית זו, שהפכה גם לרב-מכר בשוק הספרים הישראלי, היתה ללא ספק המאורע הבולט והחשוב ביותר בתחום הספרות בארץ, למרות שהיו חיי לוקידיעות קיצוניים ביותר באשר לערכיה הספרותיים. אולם הסנסציה האמיתית בתשל"ג חוללה יצירה הימנית אלמונית, חבצלת בר שפרחה בפתאומיות, העימה בזוהרה על תלמידי חכמים. היתה זו **חבצלת הכישוף**. חבצלת חבשוש פגשה בהיותה בת 19 את הסופר **פנחס שדה**, התאהבה בדמותו והחלה לכתוב אליו מכתבים בסגנון: "עוד לא היה איש אפל ופראי עם שודות של נאצי ושל מחשבת אמת יהודי, זיין כזה, אוהב בתוליות, רחמי וגם, כשהוא לא עיף, עורג ושובר ושוף ומעלה באש וחותר מהר וחד, הסכנים שלך".

פנחס שדה אסף את מכתביה של מעריצתו האלמונית, הוציא אותם לאור בספר ששוא את השם התחמדות. תוך לילה אחד הפך הספר את כללי הספרות הטובה על פיהם. חבצלת, שלא עסקה מעולם בכתיבה מקצועית, הדי-קמה את קוראיה בכנות מוחצת, באיזר דימויים עשיר ומלהיב, בכוח ביטוי מיסטי. אומץ אמנותי רב ומחשבה בלתי שיגרתיית הניחו את שדה בהחלטתו להפוך את חייו האינטימיים, כפי שהשתקפו במכתביה של חבצלת, לנח"ל תל-הכלל. הוא טען כי "המולד יגרוף את הרווחים, חבצלת את התהילה ואני את ההשמצות".

שתי הנבואות הראשונות התגשמו. השלישית לא כל כך. רבים דווקא הודוה עם טעניו של שדה שגילה בחבצלת "בשורה של אמת שיש לה ציבורות אל הטבע והנפש... בעולם של היום זהו הסיכוי היחיד שנותר לבן-האדם לשמוע את האמת, לשמוע כי יש עדיין אהבה אמיתית, אושר אמיתי".